

Anayasa Mahkemesi Hakim Kararı Olmaksızın Yapılan Yerde İnceleme Nedeniyle Konut Dokunulmazlığı Hakkının İhlal Edildiğine Hükmetmiştir

Haziran 2023

Değerli Müvekkillerimiz, Meslektaşlarımız ve Çalışma Arkadaşlarımız,

20 Haziran 2023 tarih ve 32227 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Anayasa Mahkemesi (“**AYM**”) kararında, Rekabet Kurumu (“**Kurum**”) tarafından teşebbüslerin işyerlerinde hakim kararı olmaksızın yerinde inceleme yapılması nedeniyle Anayasa’nın 21. maddesi ile güvence altına alınan konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiş ve ihlalin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un (“**4054 sayılı Kanun**”) ilgili hükümlerinde yer verilen yerinde inceleme yetkisinin Anayasa’nın 21. maddesinin birinci fıkrasındaki güvencelere uygun olarak düzenlenmemesinden kaynaklandığına hükmedilmiştir.

AYM İncelemesi

AYM önünde yapılan 2019/40991 numaralı başvuruda özetle, Anayasa’nın 21. maddesi uyarınca konut dokunulmazlığı hakkına ancak hakim kararıyla müdahale edilebileceği, işyerinde gerçekleştirilen yerinde incelemenin yeterli kanuni güvenceleri içermediği ileri sürülmüştür.

AYM’nce karara bağlanan başvuruda, hakim kararı olmaksızın yerinde inceleme yapılması nedeniyle konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiş ve ihlalin 4054 sayılı Kanun’un ilgili hükümlerinin Anayasa’nın 21. maddesinin birinci fıkrasındaki güvencelere uygun olarak düzenlenmemesinden kaynaklandığına dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda, konut dokunulmazlığı hakkıyla ilgili olarak tespit edilen ihlalin, yargılamanın sonucundan bağımsız olduğundan yeniden yargılamaya hükmedilmesinde hukuki yarar bulunmadığına; bununla birlikte benzeri yeni ihlallerin önüne geçilebilmesi için ihlale yol açan kanun hükmünün gözden geçirilmesi ve yapısal sorununun çözümü amacıyla kararın bir örneğinin bilgi ve takdiri için yasama organına (Türkiye Büyük Millet Meclisi) bildirilmesine ve bilgi için Danıştay 13. Dairesine gönderilmesine hükmedilmiştir.

AYM Kararı'nda önem arz eden husus, 4054 sayılı Kanun'un 15. maddesinde sayılan yetkiler gözetildiğinde yerinde incelemenin teşebbüsün yönetim işlerini yürüttüğü merkez, şube ve tesislerinde yapılan bir faaliyet olduğu ve bu minvalde teşebbüslerin yönetim işlerinin yürütüldüğü kısımlar ile çalışma odaları gibi herkesin serbestçe giremediği alanların "konut" olarak kabul edileceğine yönelik tespittir. AYM konut kavramının işyerlerini de kapsadığına, bu bağlamda, bir kişinin mesleğini sürdürdüğü bürosu, özel bir kişinin işlettiği şirketin faaliyetlerinin yürütüldüğü kayıtlı merkezi, tüzel kişilerin kayıtlı merkezleri ve şubeleri ile diğer işyerlerinin de bu kapsamda değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

Karar'da önem arz eden diğer husus, 4054 sayılı Kanun'un 15. maddesi uyarınca yapılan yerinde incelemenin arama kavramı altında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususudur. AYM'nin yerleşik içtihadı uyarınca, "arama" suçu önlemek amacıyla suç işlemeden önce veya suç işlendikten sonra delillerin elde edilmesi ve/veya sanığın ya da şüphelinin yakalanabilmesi için bireylerin bazı temel haklarının sınırlandırılmasına sebep olacak şekilde yürütülen koruma tedbiri olup, kural olarak hakim kararını gerektiren bir tedbirdir. Arama ile özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ve vücut dokunulmazlığı gibi başlıca temel haklar sınırlandırılmış olmaktadır. Somut olayda da, rekabet uzmanları tarafından, ilgili teşebbüsün işyerinde, 4054 sayılı Kanun'un 15. maddesi uyarınca yerinde inceleme gerçekleştirilmiştir. Bu madde kapsamında düzenlenen yerinde inceleme süreci, Kurum yetkililerinin, teşebbüslerin veya teşebbüs birliklerinin işyerlerine giderek mahallinde inceleme yapması olarak açıklanabilmektedir. Bu kapsamda Kurum yetkilileri, ilgili teşebbüsün defterlerini, fiziki ve elektronik ortam ile bilişim sistemlerinde tutulan her türlü veri ve belgelerini inceleyebilmektedir, bunların kopyalarını ve fiziki örneklerini alabilmektedir, belirli konulara ilişkin teşebbüsten yazılı veya sözlü açıklama isteyebilmektedir ve nihayet ilgili teşebbüsün her türlü mal varlığına ilişkin olarak mahallinde incelemeler gerçekleştirebilmektedirler.

Buna göre, AYM, başvuru konusu incelemede teşebbüs yetkililerinin bilgisayarlarından belge temin edildiği hususu da dikkate alınarak başvurucunun işyerinde yapılan incelemenin "konut dokunulmazlığı hakkına müdahale teşkil ettiği" değerlendirmesinde bulunmuştur.

AYM Kararı'nda ayrıca, Kurul'un emriyle yerinde inceleme yapılabilmesini gecikmesinde sakınca bulunan hallerle münhasır kılmayan mevcut düzenlemenin Anayasa'nın 21. maddesine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak AYM; 4054 sayılı Kanun'un 15. maddesini, Kurul kararının yirmi dört saat içinde görevli hakimin onayına sunulması zorunluluğunu da taşıması yönüyle Anayasa'ya aykırı bulmuştur.

Diğer taraftan Karar'ın Karşı Oy'unda başvurucuya ait işyerinde yapılan incelemenin "arama" faaliyeti olmayıp kanunla Rekabet Kurumu'na verilen "yerinde inceleme" faaliyeti olduğu belirtilmiştir. Bu minvalde, başvuru konusu olayda, arama veya el koymanın söz konusu olmadığı, 4054 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye istinaden somut olayda yapılan yerinde incelemenin konut dokunulmazlığını ihlal şeklinde değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir.

Son olarak, AYM Kararı'nda (i) adil yargılanma hakkı ihlali, (ii) mülkiyet hakkı ihlali ve (iii) teşebbüsün ihracat kaynaklı gelirlerinin idari para cezasının takdirinde dikkate alınması bakımından ayrımcılık yasağı ihlaline ilişkin ileri sürülen iddialar da ele alınmıştır. Bu doğrultuda AYM, adil yargılanma hakkı ihlaline ilişkin iddialar bakımından somut olayda başvuru hakkında ikinci önaraştırma sürecinin başlatıldığı tarih ile idari yargı sürecinin kesinleştiği tarih arasında 9 yıl 10 ay 26 günlük sürenin kabul edilebilir olmadığı sonucuna ulaşarak, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Ek olarak, uygulanan idari para cezası ile mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin iddialar bakımından ise, mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilir olduğu ve (i) kanunilik, (ii) meşru amaç, (iii) ölçünlülük, (iv) elverişlilik, (v) gereklilik, ve (vi) orantılılık ilkeleri ışığında bir değerlendirme yapmıştır. Bu çerçevede, AYM, idari para cezasının tayininde ihracat gelirlerinin dikkate alınmasının ayrımcılık yasağını ihlal ettiği yönündeki iddiaya ilişkin, soruşturma tarafı diğer teşebbüslerden farklı olarak, ilgili teşebbüsün ihracat gelirlerinin de hesaba dahil edilmesinin, diğer teşebbüslerin yurtdışı gelirlerinin bulunmaması nedeniyle, somut olay bakımından dayanaktan yoksun olduğuna hükmetmiştir.

Sonuç

Yukarıda belirtilen AYM kararı ışığında, başvuru konusu somut olayda yapılan yerinde incelemenin rekabet hukuku mevzuatına uygun gerçekleştirildiği halde, 4054 sayılı Kanun'daki ilgili hükmün Anayasa'ya uygun olmadığı sonucuna ulaşıldığını söylemek mümkündür. Bu çerçevede, AYM'nin 4054 sayılı Kanun'un ilgili hükmünün gözden geçirilmesi ve yapısal sorununun çözümü amacıyla kararın bilgi ve takdiri için yasama organına (Türkiye Büyük Millet Meclisi) bildirilmesine hükmettiği dikkate alındığında, önümüzdeki dönemde konunun daha büyük önem arz edeceği anlaşılmaktadır.

4054 sayılı Kanun kapsamında Rekabet Kurumu tarafından bugüne kadar gerçekleştirilen yerinde incelemelerde, incelemenin engellenmesi durumu haricinde mahkeme kararı alınmazken, bundan sonraki uygulamalarda AYM kararı ışığında nasıl bir yöntem izleneceği merak konusudur. Yine, yasama organının AYM kararını dikkate alarak mevzuat değişikliği konusunda nasıl bir yaklaşım sergileyeceği ve daha da önemlisi kararın bir örneğinin Danıştay 13. Dairesine gönderilmesine hükmedildiği dikkate alındığında mahkemelerin önündeki derdest davalar bakımından nasıl hüküm kuracağı dikkatle takip edilmesi gereken konular arasındadır. Sonuç olarak, söz konusu AYM kararının yeni bir döneme ışık tuttuğunu ve uygulamada temel değişiklikleri beraberinde getirebileceğini söylemek yerinde olacaktır.

Söz konusu Karar metnine <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/06/20230620-5.pdf> linkinden ulaşabilirsiniz.

Yazımızla ilgili olarak arzu ettiğiniz zaman bizimle iletişime geçebilirsiniz.

Saygılarımızla,

Togan Turan
Ortak Avukat
tturan@paksoy.av.tr

Gülçin Dere
Counsel
gdere@paksoy.av.tr

Bu not sadece bilgilendirme amaçlı olup; hukuki mütalaa teşkil etmemektedir. Bu bilgi notunda tartışılan konulara ilişkin herhangi bir sorunuz olması halinde lütfen bizimle temasa geçiniz. Tüm hakları saklıdır.

Paksoy Ortak Avukat Bürosu, yerli ve yabancı yatırımcılara Türkiye'de hukuki danışmanlık ve avukatlık hizmeti sağlamak üzere ortak girişimler, şirket birleşme ve satın almaları, rekabet hukuku, gayrimenkul yatırımları, banka ve finans hukuku, sermaye piyasaları, enerji mevzuatı, alt yapı yatırımları, ticari ve idari davalar, iş davaları ve vergi uyumsuzlukları gibi geniş bir yelpazede faaliyet gösteren yerel avukatlık firmasıdır.